

פרוטוקול מס. 28/ג
מישיבת ועדת הכלכלה
מיום ג' כ"ט אייר תשי"ד - 1.6.54
בשעה 11.00

חברי הועדה:השתתפו:

מ. בנטוב - היו"ר
י. אורי
ב. אבניאל
מ. מילנר
ג. טברסקי
א. כהן
ע. מימון
ר. פלדמן
ש. פרלשטיין
מ. קסיס
מ. חזני

מוזמנים:

מר פדהצור - ראש עיריית צפת
י. ראובני - קצין המחוז
ט. אהרן - מזכיר מעצת פועלי צפת
י. עשני - מטעם מועצת פועלי צפת
ד. קופרברג - מטעם לשכת העבודה בצפת
א. הכהן - מטעם מועצת פועלי צפת
ב. זינצברג - מטעם לשכת העבודה בצפת

י. בגגי - מטעם האוצר
י. ברזילי - מטעם האוצר
י. כובבי - מטעם משרד העבודה
י. אבררזי - מטעם משרד הפנים
א. גלעזר - מטעם משרד הפיתוח

א. סיום הדיון בחוק הפיקוח על ייצא צמחים.

סדר-היום:

ב. שמיעת נציגי העיר צפת,

אני פותח את הישיבה.

היו"ר מ. בנטוב:

בישיבה הקודמת סיימנו את הדיון בסעיפי החוק הפיקוח על ייצוא צמחים. נשארה רק נקודה אחת, שלא יכולנו להחליט בה, כי הדעות היו שקולות, וזה ביחס להגדרה "צמח".

לדעתי, אפשר לקבל את המושג המסורתי "פרי האדמה".

א. כהן:

זה טרמין טכני, ומבחינתי בין פרי האדמה ופרי העץ, וכאן הכוונה היא גם לפרי העץ.

מר שלגי:

היו"ר מ. בנטוב:

אני מעמיד להצבעה את שתי ההצעות: א. "צמח".
ב. "גידול קרקע".

ה צ ב ע ה

הוחלט להשאיר את ההגדרה "צמח".

היו"ר מ. בנטוב:

אנו עוברים לסעיף ב' בסדר היום - שמיעת נציגי העיר צפת.

אני מברך את נציגי צפת על מוסדותיה השונים. אנו קבענו ישיבה זו כחוצאה מדיון קצר שהיה בועדה לאחר שהתעוררנו לגבי כמה מופעות מדאיגות בהתפתחותה של העיר.

אני רוצה לומר לכם, שצפת קרובה ללבנו גם מטעמי מעמדה שקבעה לעצמה בהיסטוריה שלנו, וגם מטעמים ישוביים של העיר, שעליה למלא תפקיד חשוב בפיתוח הארץ, בכלכלתה ובטחונה. לכן ראינו חשיבות בקיום הדיון בנוכחות כל הגורמים המטפלים בענייני צפת, כדי לשמוע מפיהם גם את הבעיות שהם נתקלים בהן יום יום, וגם את הצעותיהם לתיקון המצב.

אני יודע שלדיון זה ציפו רבים בצפת, ואני יודע שרבים תולים בו חשיבות רבה. אני רואה חובה לעצמי להעמיד בכל זאת את הדברים על דיוקם, כדי שהדיון הזה ייראה על ידי נציגי צפת במסגרת הריאלית הנכונה. ועדת הכלכלה אינה מוסד מצע. היא רק מוסד הדן וממליץ על דברים, ועם כל חשיבותן של המלצותינו, אני רוצה להזהירכם שלא פעם קורה, שגם המלצות שלנו שמתקבלות פה אחד, אינן מגיעות לבצוע. אך אנו סבורים, שעצם הדיון וההד הצבורי שבודאי ילווה דיון זה, וגם ההמלצות שועדה זו תקבל, יהיה בהם משום עזרה למערכה בחוץ הממשלה ובחוק הצבור להפעלת אותם הצעדים ואותם האמצעים הדרושים כדי להעמיד את צפת במקום הראוי לה מבחינת התפתחותה ומבחינת עתידה.

מצאתי לנכון להגיד מלים אלו בפתיחה, ועתה נשמע את דברי ראש העיר צפת.

מר פדהצור:

מחובתי הנעימה להביע לכבוד היו"ר את הודעתנו על הברה שבה קבל אותה ועל היזמה שנקט לקיום

הדיון הזה.

גם מבלי שהיו"ר היה מדגיש את הדברים, לא השלינו את עצמנו לשוא, שהנה אנו קמים משולחן ועדה זו וכל העניינים מסתדרים. אבל אני מזדהה עם דברי היו"ר, שדיון זה יעזור, ואני מוסיף ואומר, שדיון זה יעודד מאד מאד את אלה הכואבים את כאבה של צפת. ועל זה בלבד ראויים אתם לברכה.

בטרם אגיש לכם את תזכירנו בכתב, ברצוני להבהיר אי-אלו נקודות עקרוניות, ולהכניס אתכם לאזירה של צפת. אין זאת אומרת שאני פוטר אתכם בכך, ולא אזמין אתכם לבוא ולראות זאת בעיניכם, אבל לשם הדיון אני חושב שרצוי שתדעו מה המצב לפי ראות עינינו.

אם אנו רוצים בשיקומה של צפת והחייאתה עלינו קודם כל לשנות את פני העיר. ואני רוצה להסביר מה כוונתי. לצערנו הרב, פני העיר צפת מבחינת המבנה שלה, אינם עשויים למשוך אליה אנשים מן החוץ, משקיעי הון; אינה עשויה להחזיק בחובה לזמן ארוך בעלי תעשייה. ולמה? - צפת לצערנו הרב מלאה חורבות מכל האדדים. בתזכיר שאגיש לכם, ציינתי שיש ניגוד עצום ומצער בין הנוף היפה והמבורך של צפת לבין העיר גופה. בא אדם מהחוץ ומתפעל, ובצדק, מיפיה של העיר, אך הוא מתאכזב מיד בהכנסו לתוך העיר, כי הוא נפגש בכל מקום בחורבות וזוהמה.

על תקלה זו עמדתי עוד לפני 4 שנים. פניתי אז לאפוטרופוס על נכסי נפקדים ובקשתי והתחננתי; אתם רוצים בקיומה של צפת,

צפת לא חקייים בצורה כזאת, וצריך ראשית לכל לפנות את ההריטות ולשקם את הניתן לשיקום. כי מהו המצב? באו עולים חדשים ושוכנו ברובע הערבי, וישנם רחובות שמאוכלטים עד היום מכסימום ב-25 אחוז, והיתר - חורבות. אני הבטחי על המצב הזה בחררה ודאגה לא רק מטעמים אסטטיים, אם כי גם זה אומר הרבה, אבל אני רואה בזה סכנה גדולה למצב הבריאות. 3 ועדות של רופאים הבאתי לצפת ובראשותו של ד"ר יקותיאלי עברנו באותם רחובות, וכלם הזעזעו למראה החורבות, כאשר כל חורבה משמשת עין לזוהמה ולכלוך. הייתה אצלם תביעה להכריז על צפת כעל עיר שמחוץ לגבול. עד כדי כך היו הדברים. כמובן שאנו לא הסכמנו לצעד זה.

מחוץ לחורבות, גם הכבישים אינם כבישים והגישות אינן גישות. אני טפלתי בזה אפילו על ידי מברקים לראש הממשלה בזמנו ודרשתי את התערבותו. לצערי הרב, לא נעשה שום דבר. העיריה באה בהצעה - חנו לנו את החורבות, אנו נפנה אותן, אבל בהנאי שהמגרשים יהיו מגרשים עירוניים, ועל כך גם כן לא קבלנו תשובה.

אנו נמצאים עכשו במצב קשה שזעזע את הישוב ואת אלה שמצאו מחובתם לכנס את הועדה הזאת, וזה בגלל ענין העזיבה, אם חושבים שהעזיבה מצפת באה אך ורק מטעמים כלכליים גרידה, זוהי טעות. יש גם זה, אבל לא זה בלבד. האנשים שעוזבים, רובם לא מתוך מצב כלכלי רע, להפך, המצב הכלכלי פחות או יותר טוב. ומה הן הסיבות? - אלה העולים החדשים שבאו לצפת, לא-באו אליה מרצונם הטוב. הם בחרו בצפת, העדיפו אותה על פני עיר אחרת? - לא. האנשים הובאו לצפת מקפריסין אחרי סבל של שנים. הם היו רוצים וטבורים, וכאשר זכו להכנס לצפת ולקבל קורת גג, היו מאושרים, ומאושרים שבמאשרים היו. כאשר קבלו רהיטים מהרכוש הנטוש, כך שלא הסתכלו לאן מכניסים אותם, אם אין לו תעול וביוב, אם מסביבו חוכבות, ואפילו בחי נוחיות אינם, לא היה חשוב לו, העיקר אצלו היה - פינת מנוחה. כמובן שכעבור זמן מה התעוררו ובאו פעם לעיריה ופעם לרכוש הנטוש ולא באו על סיפוקם לא כאן ולא שם. לעיריה לא היו וגם עכשו אין, אותם הכספים הדרושים לשם כך. דרך אגב עלי להזכיר, ואני בטוח שכבוד היו"ר עוד זוכר, כי הוא היה השר הראשון שבא לבקר בצפת.

ובכן, האנשים היו מתרוצצים, אני הייתי מתרוצץ ממשרד למשרד, תיקונים אחדים נעשו, אחרים - לא נעשו. אחר כך הקציבו לנו 7000 לירות לתיקונים שבעל הבית חייב בהם. צא וחשוב מה אפשר לעשות בטכום זה. אותם אנשים שנכנסו בשמחה לצפת, כשרק התבטסו יצאו להם אפשרות, הם עוזבים.

נוסף לכך, גדלו ילדים, ואלה שרצו להמשיך בלימודיהם, לא יכלו מתוך זה שאין בי"ס תיכון ראוי לשמו. יש בי"ט של מועצת פועלי צפת, אבל גם הוא נאבק על קיומו, ולמרות שהם עושים את המכסימום אין להם אפשרות לספק את הדיישה. ובכן, הנער הלומד מוכרח לעזוב את העיר. הנער העובד, אין לו מקומות תעסוקה, ומוכרח גם הוא לעזוב.

זוהי הסיבה לאלה שעוזבים את הצפת באחרונה, כפי שאמרתי לכם, מתוך מצב כלכלי לא רע. אילו היו מפעלי תעסוקה, כי אז חלק מהם היה ממשיך את קיומו בצפת על אף החורבות, אבל אם אין לו, לא נוחיות של שיכון ולא תכלית לילדים, מובן מאליו שאינו יכול להמשיך. אותו דבר קורה בשיכון החדש שנבנה עכשו. רק ביום הששי ישב אצלי מר דון, המהנדס המחוזי של "עמידר" בטבריה וסיפר לי שגם שם הולך ומתרוקן, כי שם יש גם בעיה של מחסור בחשמל, אנו מקווים שחשמל כן יהיה, כי סיכמנו עם עמידרה שהיא נותנת 50 אחוז והעיריה 50 אחוז לשם הכנסת חשמל. בכל אופן, המצב כרגע הוא, שיטנון 70 דירות ריקות.

הגרוע יותר הוא, שבמקום אלה העוזבים באים מקרים סוציאליים ונכיים. סיפר לי מר דון שמחסלים את המעברה בפרדס חנה, ש-90 אחוז מיושביה הם מקרים סוציאליים, ואת אלה מעבירים לצפת. זאת אומרת, במקום להטיב את המצב הכלכלי, עוד גורמים להרעתו.

תאמרו - מה יש לתקן? ראשית לכל צריך לדרוש מרשות הפיתוח פינוי החורבות ושיקומן. אני מוכרח לחזור על כך, שמצב כזה, שהפרוץ מרובה על העומד לא ימשוך אף פעם אנשים מהחוץ. זה גם פוגע בקייטנות שלנו. על כן צריך לדרוש שרשות הפיתוח תחיל מיד בפינוי החורבות ובשיקום

אותן החובבות שאפשר לשקמן. זה מיד יעודד משתי בחינות את הציבור הצפתי. קודם כל יראו שמתחילים לעשות משהו לשנוי פני העיר, ובמקום חורבות יטעו גנים, כי צפת טוף טוף תהיה עיר קיט ומוכרתה להיות עיר קיט, וגם מבחינה שניה, שזה יתן תצוקה למחוטרי העבודה.

יש להפוך את הגימנסיה הקיימת לגימנסיה גדולה יותר, ראויה לשמה. הגב' לוי מסרה לממשלה את הבנינים בהר כנענץ, וביניהם יש בנין גדול שממש את מלון כנען. את הבנין הזה צריך לקחת ולהקים בו בי"ס תיכון. בימי המנדט היה קיים בצפת הסקוט-קולדג', שבו למדו לא רק ילדי צפת, אלא באו ללמוד בו ילדים מכל הארץ וגם מחו"ל. בימי המנדט היה קיים אצלנו גם בי"ס מקצועי וגם בו למדו לא רק ילדי צפת, אלא הוא משך אליו גם את עליית הנער. בימי מלחמת הקוממיות בי"ס זה נפגע ונהרס. צריך לחדש גם בי"ס זה.

יש מקום בקרבת צפת שבו יש שטח חקלאי גדול, -אח להשתמש בשפת התנ"ך הייתי אומר "שטח שכולו משקה" - שם יש מקום לפתוח בי"ס חקלאי הררי. בי"ס כזה יש דומני רק אחד בארץ, בעין כרם.

כן יש לעודד את הנער בצפת, גם מבחינה גופנית וגם מבחינה תרבותית מחוץ לבי"ס. אני מתכוון למגרשי ספורט וחוגים להשחלמות. עד היום אין בית עם בצפת. יש להניע את המוסדות המטפלים בזה להקים בית עם בשביל הנער.

מסרד הסעד מקיים מוסד הנקרא מפת"ן, מפעיל תעסוקה לנער. הם מקימים מפעלים אלה בישובי עולים, ואנו דורשים להקים מפעל כזה גם בצפת, מכיוון שרוב חושבי העיר הם עולים חדשים. היו גם כאלה בינינו שהציעו שנבוא בדברים עם מסרד הבטחון וצה"ל לפתוח בצפת בי"ס לקצינים.

ועתה אני רוצה לעבור מהנער למבוגרים. אבל לפני כן אני רוצה להדגיש דבר שכולכם יודעים אותו לא פחות מפני, שעחיד כל עיר ויער זה הנער.

בכדי לבצר ולבטס את המצב הכלכלי בצפת ישנן דרכים רבות. אבל מושכל ראשון הוא, שעלינו לעודד מפעלי תעשייה קיימים ולהקים מפעלי תעשייה חדשים. ואמור במקפת על המפעלים הקיימים. אין הרבה מפעלי תעשייה בצפת אבל אלה שישנם גם כן נאבקים על קיומם. אילו היו המפעלים קיימים עובדים לפי כושר יכולתם מבחינה טכנית, היו יכולים להעסיק 300-400 פועלים, אילו היחה להם האפשרות הכספית לכך. לאערנו הרב הם אינם עובדים במלוא היכולת שלהם, ומעסיקים רק 100 פועלים.

אקח לדוגמה את ביח"ר לסבון "דקל". בעליו הם עולים חדשים מרומניה שבאו לארץ עם המקצוע כידם ורכוש כספי לא גדול. הם פנו בבקשת רשיון לממשלה, אך הממשלה העמיחה שני תנאים: תנאי ראשון, שילכו לצפת. תנאי שני - שהמפעל שיוקם יהיה קואופרטיבי. הם קבלו עליהם את התנאים והקימו את המפעל שהוא קואופרטיבי המעסיק 10 חברים ו-10 שכירים, אך כיום הם נחקלים בקשייהם עצומים. ההון שלהם צומצם והוגבל לעומת ההתיקרות הגדולה של חמרי הגלם והתחבורה. הם היו משלמים לקרן ההשואה כפי ששילמו בתי חרושת גדולים כמו "יצהר" ו"שמן", אבל במקום שבתי חרושת אלה היו מקבלים את חמרי הגלם בבתי חרושת עצמם, הרי מפעל זה צריך היה לנסוע להביא את חמרי הגלם, וזה הכניס אותם למצוקה איומה, ובכל זאת הם עושים את כל המאמצים כדי להחזיק מעמד, ולשם כך הם זקוקים לאשראי ברביח נמוכה וזמני פרעון נוחים ומתקבלים על הדעת.

אותו המצב לגבי ביח"ר אשתח המייצר פרימוסים. גם מפעל זה סובל מחוסר אשראי. יש לבדוק את המצב של כל התעשייה הקיימת ולעזור לה ולעודד אותה כדי שתוכל לקלוט פועלים נוספים. כפי שידוע לי מפעל אשתח קבל הזמנות לייצוא פרימוסים בסך 75 אלף דולרים, אבל הם דברו אחי כל הזמן על חוסר הון חוזר.

כן יש למשוך תעשיות מתאימות לצפת, למשל "ביח"ר ליהלומים, בית דפוס גדול. בכל זאת, בצפת היה בית הדפוס הראשון לפני 300 שנה בכל המזרח התיכון. יש להקים גם תעשיות בית. יש להקים בית בד

גדול בצפת, כי בסביבה ישנם הרבה מאד כרמי זיתים, ובמקום להעביר את הזיתים לעיבוד ברמלה אפשר להקים בית בד גדול בצפת. בחעשיות בית הייתי אומר - צעצועים וחעשיות קרמיקה. ישנו יהודי אחד שהתחיל בזה וגילה את חמר הגלם בהר כנען.

המשרד ההשקעות יש מחלקה שלעולים משקיעים, שרכושם הוא מ-5 עד 25 אלף דולר. את אלה יש לכוון לצפת. כן יש לתת הקלות ממסים למשקיעים בצפת.

ישנו עוד ענין אחד שטיפלתי בו, וזה ניצול השטחים החקלאיים בצפת ובטבגבחה הקרובה. ישנם שטחים חקלאיים רבים שהיו מפרנסים את בעליהם הערבים והיו מספקים תוצרת חקלאית לצפת וסביבתה. שטחים אלה לא רק שאינם מנוצלים, אלא הולכים ונהרסים. מהו הנוהג? - באפוסטרופוס מחכיר שטח זה או אחר לששך שנה. החוכר קוטף את הפרי ואינו מטפל בשטח, וכך הולכים שטחים כאלה ונחרבים.

עוד בזמנו פניתי לאשכול כאשר היה שר החקלאות ודרשתי שירכזו את כל השטחים החקלאיים על מנת שישמשו למשקי עזר לחושבי צפת, ובמקום להעביר אנשים מהעיר לכפר מצפת, יעשו זאת בתוך צפת עצמה. דברתי אתו גם על בי"ס החקלאי, והוא לא סתר את הענין, אלא אמר שניכשל בגלל המחסור במורים. הוא רשם לפניו את הדברים ואמר: הדברים מתקבלים על הדעת ונשתדל לעשותם. בינתיים עבר למשרד האוצר ודבר לא נעשה. אחר-כך נפגשתי עם מר אפרתי ושוב העליתי את שתי השאלות, אך עדיין לא מצאו שאלות אלו את פתרונון.

אשר לבניה, במשך 6 שנים לא נבנו בניינים חדשים רבים בצפת, וזה בגלל חוסר בנק אפוחקאי בצפת ומלוות אפוחקאיים. נעשו נסיונות על הר כנען, אנשים פרטים התחילו לבנות, אך הפסיקו באמצע בגלל חוסר אשראי. יש להקים בצפת בנק אפוחקאי שיתן מלוות אפוחקאיים ברבית מתאימה.

אנו מבקשים שהועדה תמליץ בפני הממשלה על הקמת בניינים צבוריים וממשלתיים בצפת, אם זה בית משפט, בית האוצר, כפי שהיא עושה במקומות אחרים. אנו שמענו שנוציבות עובדי המדינה מקימה בית הבראה. אנו מזמינים את נציבות עובדי המדינה שיבנו את בית הבראה בצפת.

כן יש להקים בצפת שוק מרכזי עירוני שעדיין אינו קיים. בימי המנדט היה קיים שוק כזה ברובע הערבי, אבל גם הוא הפך להיות חורבה, או שרשות הפיתוח תעשה זאת או שהעירייה תקבל מלווה מתאים להקמת שוק כזה.

ובכדי להגדיל את היקף התעשייה והחקלאות אנו זקוקים למימון. אמנם שאלת המימון לשתיה נפתרה, אבל אי אפשר לסמוך על המעייני הקיים גם למפעלי תעשייה וגם לחקלאות. בזמנו פרסם פיקרד שאפשר למצוא מימון גם בצפת. יש צורך לעניין את הממשלה ולהזמין אותה להתחיל בקידוחי מימון בצפת. אנו קיימים רק על כביש אחד. מבלי להרבות בדבורים, תסכימו אתי שלא מבחינה כלכלית ולא מבחינה בטחונית עיר כצפת תסתפק בכביש יציאה וכניסה אחד.

אשר לענף העיקרי - קייטנות, כאן יש כר נרחב לפיתוח והתפתחות, אבל צריך למצוא את בעלי ההון שישקיעו בבניית בתי מלון מתאימים. וגם לקייט עממי יש די מקום בצפת, ויחכן שאפשר לעניין בזה את העולים-המשקיעים. יש גם לטפל טיפול ראציונלי בהארכת עונת הקייט בצפת.

אלה הם הדברים שאנו מביאים בפניכם. יתר שיתר החברים יש להם מה להוסיף על כך. ולפני שאני מגיש לכם את תזכירנו, אני רוצה לקרוא בפניכם את טיוטו: אלה הן מקצת ההצעות שאנו מבקשים להגשימן. והואיל והגשמתן עניין הוא למדינה כולה, למשרדים ממשלתיים שונים - ולא למשרד אחד בלבד, על כן אנו מבקשים למנות ועדה כלכלית בינמשרדית שתבקר בצפת, ואשר יחד אתנו תבחון את הצעותינו ותתחיל בביצוע.

אין אנו יכולים להמנע מהביע את רגשות הצער, הכאב והעלבון נוכח העובדה, שצפת זו, שהצלנוה בכל החקופות ובכל הזמנים -

תוך קרבנות בנפש וברכוש, תוך סיכון מחמיר, בעיקר במלחמת הקוממיות - שצפת זו היהרס, חחרב ותחרוקן מחושביה דווקא במדינת ישראל. אנו מקווים שאחם כאן, וכל משרדי הממשלה יתנו את תשומת לבם להצעות אלו.

ט. אהרן:

כבוד היו"ר, בשם מזכירות מוצעת פועלי צפת, אני רוצה להודות לכם על הזמנתם אותנו לדיון זה, ואנו מקויים שתהיינה תוצאות חיוביות לדיון זה. אנו גם מבקשים ומקווים שתואילו לבקר במקום ולעמוד על הדברים מקרוב, כי כאמור אינה דומה שמיעה לראיה.

כאשר אנו באים לדבר על צפת, יש הרבה מה להגיד, אבל לצערנו אין השמחה שרויה בצפת. צפת במקום, זה לצערנו ט' באב, במקום אחר - עיר הקהלה, הזהר והרומנטיקה. ובמקום שנדבר על צפת כעיר מיסחורין לצערנו צריכים לדבר על צפת שהפרנסה נסחרת ממנה.

ראש העיר הרחיב את הדבור על המאב בצפת.

אנו מציעים:

א. תיקון כל הדירות הראויות למגורים של האפוסטרופוס לנכסי נפקדים ואגף השיכון והעמדתן על רמה מינימלית מחקבלת על הדעת, כי לצערנו הרב, החורבות והתנאים הסניטריים ממררים את חיי האוכלוסייה הן בעיר והן בשיכונים ובייחוד בחורף ה ספציפי של צפת. בחורף אין לא כבישים ולא כבישי גישה וכולם טובעים בבוץ. אפילו ספכה בתחנת האוטובוסים איננה.

ב. פינוי החורבות וההריסות והדירות שאינן

נתן יותר להקנתן למגורים.

ג. תיקון מדרכות וסידור גישות מחוקנות לכל

האזורים.

ה. לפתור את בעיית הביור.

ו. בהתחשב עם מצבת הכלכלי הקשה של תושבי צפת,

אנו מבקשים לא להפעיל את חוק הגנת הדייר - דמי שכירות תשי"ד - בצפת.

אני רוצה לציין, שפועלי צפת בחודשים נובמבר,

דצמבר, ינואר ופברואר עבדו 5-6 ימים לחודש בממוצע, וחלק ניכר בעבודות דחק ושכר דחק. על בעיות התעסוקה, חברי מלשכת העבודה ירחיבו את הדבור, אבל אני רוצה לחלוק על דברי ראש העיר, שהעזיבה איננה באה בגלל המצב הכלכלי. אנו רואים את הסיבה לעזיבה בזה שאין תעסוקה יציבה וקבועה בצפת. לכן אנו מבקשים מועדת הכלכלה לעשות את ה כל כדי להבטיח לצפת תעסוקה מלאה בשכר מלא.

אנו צריכים לראות את צפת כעיר של עולים בעיקרה,

כי עם שיחרורה היו בה רק 1800 נפש, והיתר הם עולים חדשים שזה מקרוב באו. כיום ישנם בצפת 7000 נפש, ובחדשים האחרונים עזבו למעלה מ-2500 נפש, וזה אומר שיש לחפש מוצא ועצה.

מפעל אשתם לייצור פרימוסים שקבל הזמנות ג דולות

לימצוא, אין לו הון חוזר ולפני יממים הוא נסגר. מקום עבודה שהסיק 40 פועלים נסגר. אותו המצב לגבי "דקל" "שחל" ויקב הגליל, מפעל 1879 שקיים משנת 1879 עומד להסגר, כי הוא צריך להביא את הענפים מהשרון במקום שאפשר לנסוע כרמיח בצפת.

אני רוצה לעבור לשטח הפיתוח. ידוע שהתעשייה

הקיימת בצפת אינה מספיקה ויש להרחיב את הבסיס התעשייתי של העיר. ראש העיר הזכיר את תעשיית היהלומים. לצערנו, יש לנו משקיע הון שרוצה להקים ביח"ר ליהלומים, אבל אין לו ביתן מתאים. העיריה לא דאגה בזמנו להקמת ביתנים מתאימים.

יתכן שיש מקום למפעל לייצור שעונים ומכשירים

מדוייקים. מפעל לשעונים הוקם בהמת גן. אין עינינו צרה בהמת גן, אבל האם אין מקומו של מפעל כזה בצפת.

יש לתת את הדעת להקמת מפעלים קונסטרוקטיביים

לנכים. צפת מבורכת ביפי נופה ואקלימה, אבל יחד עם זאת זה חרב פיפיות, כי צפת משמשת אגן מושכת לכל החולים, הנכים והמקרים הסוציאליים.

חברת מטעי האומה משקמת בצפת ובסביבתה את המטעים, וכאן יש אבטורד, שאת הזיכיון מובילים לעיבוד ברמתה, ואת הצברים לפרומין. יש מקור להקמת מפעל לשימורי פירות וירקות. לדעתו, יש מקום להקמת בי"ח"ר לסבצרות בצפת, כי הגליל וסביבת אפת הם מקור הטבק.

יש להפנות לעיר משקיעי הון ולעודדם על ידי כל מיני הנחות והקלות במסים. פנו משקיעי הון לצפת, אבל לצערנו לא קבלו את הטיפול והעדוד המתאים.

יש לחזק ולבסס את העורף ההתישבותי הצעיר בסביבת צפת, להקים חוקה חקלאית להכשרה חקלאית וגם כגורם לתעסוקה, להקים בי"ס חקלאי הררי.

קבלנו בשורה רעה, לחברת מקורות מפסיקה מימים קרובים את עבודותיה. מקורות מעסיקה כ-500 איש, ומהם ישארו בעבודה רק 40. אנו מבקשים להמליץ על הקצבת הסכומים הדרושים למקורות כדי שלא תפסיק את עבודתה.

מחיר המים בצפת הוא 230 פרוטה הקוב, וראש העיר טוען שעובדיהם בהפסדים גדולים, למרות שזהו מחיר גבוה באופן אובייקטיבי.

כן יש לערוך בצפת סקר גיאולוגי.

צפת כעיר קייט - יש לתת לאורח הרגשה נעימה. כאשר נכנסים האורחים לעיר כיום, ורואים את התורבות והזוהמה, ניטל מהם החשק להשאר במקום. בזמנו, מר אפשרתי, כאשר ביקר בצפת, הבטיח סכום מסויים מתקציב הפיתוח להקמת גנים, אך הדבר לא ניתן.

ובשטח זה אנו מציעים: עידוד השקעות הון בהקמת מפעלי קייט בעיקר צבוריים. הקמת בתי הבראה של צבא קבע ועובדי המדינה בצפת. להחיש הקמת קריית ההבראה בליריה. הקמת איזור קייט עממי בוואדי שואתיין. לשטן משיכת תיירים ואורחים ולמען נוחיותם להקים בריכת שחיה, מגרשי ספורט, אכסניית נער, מקומות בידוק, ולהטביר תחבורה נוחה באיזור כולו. להקים מרכז תיירות לגליל בצפת ולפתוח לשכת תיירות ממשלתית. סידור פסטיבלים, חגיגות וכינוסים ארציים ומחוזיים בצפת.

הואיל וההנהלה הנוכחית של העיריה לא השכילה לנצל את האפשרויות והתקציבים לתכנון ופיתוח העיר, שהוצעו לה והועמדו לרשותה על ידי הממשלה ויחר הגופים הצבוריים, לבניית ביתני חעשיה, בתי ספר ומוסדות צבוריים, הרחבת רשת הכבישים, עידוד השקעות הון - לכן מן ההכרח להקים גוף צבורי כולל שידאג ויפעל לקידום ולפיתוח עניני העיר, ומתפקידיו יהיה גם לחפש ולכוון משקיעי הון לעיר, שלא קיבלו עד כה כל עידוד מטעם השלטון המוניציפלי.

ולסכום - אנו רוצים להודות לכם מראש על בקורכם במקום כדי לעמוד מקרוב על מצב הענינים.

י. קופברברג:

אדוני היו"ר, חברי הועדה, אינני רוצה להוסיף על ההיסטוריה של צפת, כי הדברים נאמרו, אני רוצה לעמוד על כמה נקודות בקצרה.

רשומים בלשכת העבודה מראשית השנה 540 פועלים, שזה מתבטא ב-1873 נפש, 120 פועלים - 180 נפש, כי חלק גדול מהנשים בעליהן אינן מטוגלים לעבוד, או שהן אלמנות, בעלי מקצוע 90 שהם 280 נפש, ביחד - 2333, כלומר - 30 אחוז מכלל חושבי צפת תלויים בלשכת העבודה. כשאני עובר על הדו"ח של משרד העבודה, אינני נתקל כמעט באף מקום שיהיו בו כל סך הרבה תלויים בלשכת העבודה. עובדה זו בלבד מלמדת אותנו עד כמה המצב הכלכלי בצפת הוא ירוד.

שרת העבודה, בכינוס שהיה לנו בזמנו, אמרו שאנו עומדים בחזית הראשונה, ויש כאלה הקוראים לזה שליחות צורית, אני בכלל אינני רואה שם לעובדים כיום בלשכת העבודה.

עד להפעלת החכניות, כפי שהגישו אותן כאן, הייתי מבקש להפעיל חכניות לתעסוקה מלאה, חכניות ממש ובשכר מלא. וכאן הייתי רוצה שנעשה חשבון, כמה מרוויח ראש מטפחה בצפת. 80 אחוז עובדים בעבודות דחק, שזה 4,100 ל"י ליום, נטו 3,800 ל"י, ואם אני אומר תעסוקה מלאה, זה בכל אופן לא יותר מאשר 20 יום בחודש, ואז פירוש הדבר 70-75 לירות לחודש, והעבודה איננה כל חדשי השנה, אלא רק 9 חדשים. אני חושב שכולם יסכימו איתי, שיש לתת כנימות של קיץ. וכאן אני רוצה לשאול את השאלה העדינה: האם אפשר להתקיים היום ב-75 לירות לחודש? ומי כמונו נחלק בערב פטה, כאשר נתנו את התשלום המלא -60-70-80 לירות, ואיש שקיבל את המסכימות, 80 לירות, החזיר את החובות של ינואר-פברואר כך שבפסח שוב קבל מ"מסען". שלשולם השגנו בקושי חלק מהתשלום על חשבון אפריל.

אחת הדאגות החמורות ביותר של לשכת העבודה, אלה הם הקשישים מעל לגיל 55 שאסור לרשות אותם בלשכת העבודה, וקשיי הסדר שמהווים את המעמסה העיקרית על הלשכה.

אני רוצה לשתור את דברי ראש העיר, שאמר שהעזיבה איננה מסיבה כלכלית.

היו"ר מ. בנטוב: ראש העיר לא אמר זאת, הוא אמר לא רק בגלל סיבה כלכלית.

י. קופרברג: אני אומר, כי הסיבה העקרית היא המצב הכלכלי, ולראיה - רק אתמול פוטרנו 60 איש ממקורות, וחלק גדול מהם הודיע שהם עוזבים את העיר.

ועתה אני רוצה להציע כמה הצעות, שיש להגשימן מיד עד שיופעלו החכניות הגדולות. אני רואה בצפת מקום למשתלה, זה עלול לתת תעסוקה לקשיי סדר ונשים, וזה יכול להיות מבואע על ידי משרד החקלאות. יש לעשות הכל כדי שמפעל אסתו שנסגר, יפתח מחדש. יש לסלול כביש מירון-עצמון שיכול לתת 5000 ימי עבודה. כן יש להקים בצפת בריכת שחיה שיכולה להיות מבוצעת על ידי עמידר.

ולבסוף אני רוצה לציין, שיש צורך להקים ועדה הצלה, שתציל ותבלום את העזיבה מצפת.

מה שנוגע לפועלים המטרבים לצאת לעבודה, הרי בירושלים קרה מקרה כזה ש-500 פועלים לא רצו לצאת לעבודות היעור של הקק"ל ואינני יודע איך סודר העניין בין לילה. אצלנו, כאשר הפועלים שומעים על עבודה היעור בקק"ל, הם מקבלים זעזוע, ובכל זאת עובדים שם מאה איש. בחלק מטוויים אני מצדיק אותם, מי לא יתכן שב-9 מקומות יעבדו יומית ובמקום אחד בקבלנות. אני הייתי אומר שיש להכניס את שיטת העבודה הקבלנית בכל מקומות העבודה. בקק"ל עובדים לפי נורמות, ובכל יתר המקומות עובדים לפי יומית. בצפת אני רואה מקום לעבודות דחק דוקא לקשיי סדר, ולשאר האנשים - עבודות בשכר מלא.

י. כוכבי: אין לי רצון למעט את החמונה כפי שהוא צויה בעיקר על ידי ראש העיר, אבל לשם דיוק הכרחי שנכיר את המצב לא מתוך התלהבות שנובעת מתוך רצון לשנות, אלא מתוך ראייה נכונה של המצב כמו שהוא.

אין ספק שצפת טובלת מחוסר תעסוקת קבע, אבל אין זה אומר שאנשי צפת מבחינת עבודה מופקרים לסבל יתר על המידה. באותה צורה כפי שניסו לצייר אותה פה, נדמה לי, בטעות. לפני דו"ח של לשכת העבודה, שהמציאו כדי לתת תמונה של האבטלה והתעסוקה. לא אעסיק אתכם הרבה, אבל אני רוצה להגיד לכם, שלאחר הגשמים שהיו בינואר בפברואר, מספר המובטלים - ושמצנן אגמול מפי שרת העבודה מה זה מובטל - היו 54, באפריל 24 מתוך 126. בשבוע האחרון המסתיים ב-11 במאי היו 38 מובטלים.

גוף מחוץ המספר של הפונים וגם מתוך המספר של המובטלים אפשר להוכיח שאין משרד העבודה רואה את צפת מחוץ לתמונתו; יתר על כן, הוא רואה את צפת מחוץ דאגת יתר בגלל חוסר תעסוקת הקבע במקום.

שטח המחיה של צפת ב כל השנים וגם עכשו נמצא מחוץ לצפת, ועל כן אנו מפתחים ומקדמים שם עבודות חקלאות שממשות מקורות העטוקה בשביל פועלי צפת, בשימור קרקע, יעור, מטעים. ומה שחסר בצפת זה באמת הון חוזר כדי לבסס את התעשייה הקיימת. לצערי, אין בידי משרד העבודה אמצעים למימון הון חוזר, אבל אין כל ספק שבזה אפשר היה לתרום תרומה רצינית לאותם פועלים שעובדים ויכולים להתווסף עליהם עוד רבים.

אין רצון לבעלי תעשייה ללכת לצפת, מחוץ נימוק פשוט, כי מקום המגורים נמצא במרחק, ואינם יכולים להגיע כל יום למקום העבודה או לפחות 3 ימים בשבוע.

דיברו כאן על תחבורה נוחה לצפת. משרד העבודה השקיע בשנה האחרונה הרבה כספים כדי להרחיב את הכביש ולהסביר תנועה נוחה לצפת. אמנם המלאכה לא הושלמה, כי זה מאריך כ סף רב, אבל בתכנית שלנו השנה להמשיך בזה.

אשר לבניה, במידה שיהיו מועמדים לבניה, משרד העבודה ילך לזה. על כל פנים, במידה שאפשר היה לשפר את התנאים ולפתח את השטחים סביב השיכונים, התחלנו לעסוק בזה השנה בשיחוף עם עמידר, ומחכוננים להמשיך בזה, כמובן, בהתאמה עם צרכי העבודה כפי שיהיו במקום.

לצערי, אי אפשר להביא לצפת עבודות אחרות מאלו שישנן, והמצב הגיע עד כדי כך שנרשמו מובטלים בצפת ולשכת העבודה סידרה פועלים מחוץ למקום. בדרך זו עובדים בעבודות של הקק"ל בצפת פועלים מגוש-חלב, שיכולים לעבוד בעבודות שיש בכוחנו ליצור אותן בגוש חלב. והמצב עוד יותר מסוכן, כי חוסר רצון של הפועלים לעבוד גרם גם לכך, שלא הספיקו לעדור בזמן ופרצו שריפות שגרמו להפסדים ניכרים של רבבות לירות.

מ. וילנר: מדוע אין משנים את תנאי העבודה?

י. כוכבי: הקק"ל עובדת בשיטה של נורמות בכל הארץ. גם בצפת הגיעו הפועלים לפני שנה לנורמה ויותר מזה. חוסר רצון זה היה גם בירושלים, אבל לאחר פעולת הטברה של מועצת הפועלים, יצאו לעבודה. יתכן שיש צורך לעשות שפורים, ובודאי אפשר למצוא דרך שניציגי הפועלים יחד עם הקק"ל יקבעו נורמה מתקבלת על הדעת, במידה שישנם שם תנאים אחרים מאשר במקומות אחרים. עד עכשו צפת לא עוררה את הבעיה, כאילו הנורמה אינה מאפשרת לפועל לקבל את התמורה של יום עבודה.

מר זגני: אני יכול להגיד בק זאת, שמצד האוצר הבעיה אינה חדשה, וישנם דברים שדובר עליהם כאן, שאפשר לעשותם. אם זו שאלה של חוסר הון לתעשייה, נדמה לי שהבעיה הזאת יכולה למצוא פתרון. אני מבין שהיה רצון להחיות את החברה לפיתוח צפת, כי נדמה לי שחטר גוף שיכול לבוא בתכניות קונקרטיות למשרד זה או אחר. אילו היה גוף כזה בא בהצעות, היה נעזר על ידי האוצר. אני גם עכשו, חושב שאם תתקבלנה הצעות קונקרטיות, מצד האוצר יהיה רצון להענות להן ככל האפשר.

י. גלעזר: מה שנוגע למשרד הפיתוח, הוזכר כאן ענין הסקר הגיאולוגי. כמובן, שדבר זה אינו עלול להציל מיד את המצב בצפת. זה דבר שצריך לקחת זמן. אני אביא את ההצעה למשרד ונדון באיזו מידה אפשר לשלב זאת בתכנית העבודה לזמן הקרוב.

מר אברזי:

אני מצטער שלא אוכל לדבר בקצרה כפי שעשה זאת חברי הותיק מר זגני.

שמעתי 3 הרצאות, זו של המש העיר, מזכיר מועצת פועלי אפת, שגם הוא חבר העיריה ושל מזכיר לשכת העבודה. אני ציפיתי לשמוע כאן הרצאה אחת משותפת לשלושתם לגבי המצב באפת והאצות לתיקון המצב. ושמעתי הרבה חזרה על דבריה שנאמרו. ותוך כדי החזרות שמעתי גור כמה דבריה של האשמה. ועל זה יש להצטער. אינני מאייז זה לשם בקורת, אלא שזה דבר אופייני לצפת. אנו יושבי הבית המחוקקיה, ובכינוס של ועדה של בית המחוקקיה, וכולנו חייבים לוח לה תמונה בהירה על המצב באפת. זוהי מטרת הכינוס הראשון הזה. מה תעשה הועדה הזאת, עדיין הדבר אינו ידוע. אבל אנו חייבים לחת לה תמונה מלאה.

אני באמת כולנו מטכמיים שבאמת המצב באפת הוא קשה, זאת יומרת שתנאי הכלכלה של אפת השתנה, ואין זה טוב, וכל מי שגר באפת - ואני גרתי שש שנים אחדות במלחמת העולם הראשונה - יודע שאפת הייתה עיר מסחר ועיר מעבר שנזונה בהרבה ממסחר עם עבר הירדן והסביבה הערבית. וטווחרית יהודית היה לה קשר הל ינתק עם הסביבה הערבית החקלאית, ועם המסחר בחורן ועבר הירדן, וכל הפלחי הערבית היו קונים משרוך נפל ועד רפואות אצל יהודי אפת. אפת הייתה קשורה ומשולבת בכלכלת ברקע חקלאי ומסחרי גדול עם הערבית. הדבר הזה איננו, ואיננו בוכים על כך. אפת בודדה לגמרי, היא נקרעה מתוך הרקע הזה. לכן ישנה מצבים אוביקטיביים שאפת טובלת מהם, ולא תעזור כל החקפה ל ראש העיר.

משרד הפנים מטפל גם באפת, והוא ישוב על מדוכה זו כמה פעמים. אנו עוקמים מתוך טבע עבודתנו בנעשה באפת. באפת ישנה מוצאה בהרכב ידוע והיא פעולת. אנו נקראים לבוא לעזרת המועצה באורוח שונות. מוצאה זו נשארה לה עוד שנה לחיות, ואחרי זה תהיה מוצאה חדשה, ואז היא תוכל בכוחות מחודשים וחדשים להתחיל בפעולה.

משרד הפנים מתעניין מאד כרגע בתכניות לפיתוח אפת. שר הפנים בעצמו החליט, ואני רשאי להגיד זאת כאן, למנות ועדה מיוחדת שתתעניין באפת וחשמע את כל ההצעות שיגשגן על החיאחה של אפת, בכדי שמשרד הפנים יוכל להגיש הצעות למשרדית הדרושים, וכדי שמשרד הפנים ידע במה הוא יכול לעזור.

בינתיים נקראה ישיבה זו וקבלנו הזמנה לבוא. אני אמטור דו"ח לשר הפנים על כל מה שנשמע כאן. אינני יודע מה ב דעת ועדת הכלכלה לעשות, ואינני יודע אם לאור ההתענינות של ועדת הכלכלה, משרד הפנים יראה ל תקדם בינוני הועדה.

אולם דבר אחד ברור לי, שכל ההצעות ששמענו כאן, כולן טובות. עוד דבר ברור לי, שיש אפשר להביע דעה באיזו מידה אפשר להצא כל החלטה בטרם שתחקר באופן מעשי על ידי אנשים מנוסים. ברור שעל יסוד התזכירים והנאומים ששמענו כאן, הועדה לא תוכל לקבל החלטה בדבר. לכן אני מביא בפני היו"ר הצעה, שלאחר שועדת הכלכלה תרא את כל החמר, תתמנה ועדה שמתפקידה יהיה ללכת למקום, לדרוש עדויות בעל פה, לקבל תזכירים בכתב וללמוד את הבעיות במקום.

בינתיים אני רוצה לומר, שבאפת עומד להתפתח בעוד זמן קצר בי"ח עם 40 מיטות על ידי משרד הבריאות בשיחוף עם העיריה.

בתשובה לחבר מועצת הפועלים שדבר על ספוח טחית, כמו ביריה, אפת אינה חסרה שטחית. כל המכיר את מבואות אפת והר כנען, יודע שיש שם שטחית עצומים.

אני אודיע לשר הפנים על ההצעות שנשמעו כאן והוא בודאי יבוא בדבריה עם יו"ר ועדת הכלכלה, היות ואנו בעיצומה של מינוי ועדה לחקירת בעיות אפת, כדי שלא תהיה כפילות.

היו"ר מ. בנטוב:
אני מודה לנציג משרד הפנים על עצותיו ביחס
לפרוצדורה שלנו, אבל נעשה זאת בעצמנו, וששמח
לכל שיחוף של כל גורם שיצטרף לשנינו זה.

ועתה, עלינו להחליט על סדר המשך הישיבה:
אנחנו מציע שנחכנס בשעה 15.30.

י. אורי:
אם להמשיך, אני מציע שנעשה מאמץ ונמשיך לשבת
עכשו.

מ. וילנר:
אני מתנגד לכך, שנשב בשעת ישיבת הכנסת. אני
מציע שאם נעשה בערב, או שנדחה את המשך הישיבה
לשבוע הבא.

מ. חזני:
אני מציע שנחכנס בשעה 17.00.

הוחלט להמשיך בישיבה בשעה 17.00

היו"ר מ. בנטוב:
הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 13.50.